

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Oslo 9.10.15

Høringsuttalelse fra For Fangers Pårørende (FFP):

Utkast til forskrifter om straffegjennomføring i Nederland

For Fangers Pårørende (FFP) er en organisasjon for pårørende til innsatte. Vi arbeider blant annet for at kriminalomsorgen skal legge til rette for god kontakt mellom innsatte og familie og nettverk på utsiden. Vår høringsuttalelse avgrensers seg til problemstillinger som er av betydning for pårørende og for innsattes kontakt med nettverket.

Vi har tidligere uttalt oss om tiltaket å leie soningsplasser i Nederland ved flere anledninger, og vi er som kjent svært kritiske til tiltaket. Tiltaket bryter blant annet med nærhetsprinsippet, som er grunnleggende i forhold til rehabilitering og for å kunne opprettholde kontakt med familien mens man soner. Leie av soningsplasser i Nederland rammer også familien som en uskyldig part sterkt, både følelsesmessig, praktisk og økonomisk. Vi har hatt flere fortvilede henvendelser fra pårørende som sier de ikke vil ha råd til å besøke den innsatte særlig ofte, enkelte mener bare en gang i året. Dette er en urimelig tilleggsbelastning for pårørende og vil kunne svekke rehabiliteringen og en god tilbakeføring av innsatte.

FFP er særlig skeptisk til at innsatte sendes til Norgerhaven mot sin vilje. Tvangsvedtak om overføring til fengselet i Nederland bærer preg av utvisning, og oppleves dramatisk for mange innsatte og deres familier. Det at plassene ikke i større grad fylles av frivillige fører også til at mange innsatte blir vurdert. Vi har fått tilbakemeldinger på at utvelgelsesprosessen skaper uro både blant innsatte og i familiene. FFP får mange henvendelser fra pårørende som er bekymret for om deres familiemedlem kan sendes. Vi har også fått høre fra ansatte at utvelgelsen krever mye tid og tar fokuset bort fra annet innhold i straffegjennomføringen.

§4 Vilkår for overføring

Målgruppe

Innsatte skal være over 18 år for å kunne sendes til Nederland. FFP er blitt informert om at unge innsatte med stort behov for kontakt med foreldre og søsken har fått vedtak om soning

i Nederland. Selv om man ikke regnes som barn når man er over 18 år, kan være snakk om unge innsatte i en sårbar alder og livssituasjon. I ett tilfelle FFP har blitt kjent med hadde den innsatte først søkt og blitt overflyttet til et fengsel nærmere hjemstedet for å kunne ha mer kontakt med familien, for så å få vedtak om overføring til Nederland. I dette tilfellet ble altså behovet for rehabilitering og kontakt med familien nedprioritert for å kunne fylle en soningsplass i Nederland. Det er særlig alvorlig når en slik prioritering rammer unge innsatte, og vedtaket står også i stor kontrast til hvordan man tenker rehabilitering og familiekontakt for eksempel ved Ungdomsenheten i Bjørgvin fengsel.

FFP er kjent med et annet tilfelle der familien og den innsatte søkte om å gjennomføre familierapi som var et tilbud i det fengselet der den innsatte sonet. Dette var ikke minst verdifullt for den pårørende for å takle en svært vanskelig situasjonen. Til tross for at familien fikk innvilget dette tilbudet, fikk den innsatte før tilbudet ble igangsatt vedtak om overføring til Nederland. Også dette er et eksempel på at rehabilitering ble valgt bort for å fylle en soningsplass i Nederland.

Regelmessig besøk av barn

Bokstav g) i forslaget til forskrift sier at domfelte som mottar regelmessig besøk av barn de ellers har omsorg for eller samvær med, ikke skal sendes for soning i Nederland, med mindre overføringen uansett ikke medfører en begrensning i barnets rett til samvær utover den besøksordning eller samværsordning som er eller blir etablert.

FFP er glad for at innsatte med jevnlig kontakt med sine barn ikke kan sendes til Nederland, men vi er opptatt av at paragrafen åpner for skjønnsmessige vurderinger både i forhold til hva som er jevnlig og hvem som regnes som barn. FFP er bekymret for at hensynet til barnas beste i grensetilfeller ikke vil bli tillagt tilstrekkelig vekt.

FFP har fått henvendelser fra pårørende som viser at vurderinger som har vært gjort i avgjørelser om soning i Nederland ikke har vært fornuftige sett fra et familieperspektiv og i forhold til hva som er barnas beste. Vi har vært i kontakt med pårørende der ektefelle har fått vedtak om overføring til tross for jevnlig kontakt med barn over 18 år. Selv om den innsatte etter loven kan sendes fordi barnet er over 18 år, er det en svært lite fornuftig avgjørelse der den innsattes barn blir den skadelidende. Selv om man er over 18 år har man fortsatt behov for kontakt med foreldre, og spesielt i en vanskelig livssituasjon som når en av foreldrene er fengslet.

Det kan også være gråsoner der den innsatte ikke er biologisk far til barnet. Mange mennesker er i relasjoner med «mine, dine og våre barn», enten det er i et samboerskap, som gifte eller som kjærester som ikke bor sammen. FFP tar det som selvsagt at kontakt med barn man har omsorg for regnes med i vurderingen, uavhengig av om det er biologiske barn eller ikke. Men det er også noen som har tett kontakt og fungerer som en farsfigur for kjæresters barn, også selv om de ikke har bodd sammen.

FFP er også opptatt av hvordan begrepet *jevnlig* vil bli tolket i vurderingen av om innsatte som har kontakt med barn kan sendes til Nederland. Det kan være ulike grunner til at kontakten ikke har vært jevnlig.

For noen kan tiden i fengsel bety en mulighet til å styrke kontakten med barna og familien ellers. Kanskje har ikke kontakten mellom far og barn vært hyppig eller regelmessig, og soningstiden kan for noen representere en mulighet til å etablere et bedre og nærere forhold. Blir den innsatte sendt til Nederland for å sone blir mulighetene for en styrking av kontakten svært begrenset. I noen tilfeller vil kriminalomsorgens grunnlag for å vurdere omfanget av kontakten mellom far og barn være liten, på grunn av kort soningstid før utsendelse.

Det er av stor betydning at det blir gjort en svært grundig vurdering i slike grensetilfeller, både når det gjelder relasjon, omfanget av kontakt, og selv om barna er blitt over 18 år. For ikke å ramme barn som opplever kontakten med den innsatte som viktig, må kriminalomsorgen i tvilstilfeller ha samtaler med barnas omsorgsperson på utsiden og med barna selv. Barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem, og deres mening skal tillegges vekt.

Endrede kriterier

FFP er skeptisk til at det er endret på kriteriene i forhold til hvem som kan sendes til Nederland, og hvor lenge den innsatte kan sone der. Mens innsatte som mottar legemiddelassistert behandling tidligere ikke kunne sendes, er dette nå endret. Mens innsatte tidligere skulle sendes tilbake til Norge fem måneder før løslatelse, kan de nå bli i Nederland til det er to måneder igjen til løslatelse. De innsatte fristes også til å bli værende i Norgerhaven etter at permisjonstiden er innvilget mot at de kan opparbeide seg flere permisjonsdøgn ved å sone lenger i Nederland. Dette gjøres åpenbart for å kunne fylle plassene i fengselet i Nederland, men kan være negativt i forhold til rehabiliteringen. I de fleste tilfeller vil det være positivt at tilvenningen til samfunnet og familie skjer over tid, og ikke kun intensivt på slutten av soningen.

Informasjon til pårørende

Det er av stor betydning at Kriminalomsorgen gir god informasjon til pårørende om praktiske sider ved soningen i Nederland, og spesielt knyttet til besøk i fengslet. Informasjonen må gjøres tilgjengelig på kriminalomsorgens hjemmesider, og kan med fordel også sendes pårørende for eksempel i forbindelse med besøkstillatelsen.

Det må blant annet informeres om:

- Reiserute til Norgerhaven. For noen kan det være en utfordring å finne ut av dette selv. Kriminalomsorgen bør skissere alternative reiseruter.
- Hvordan pårørende går frem for å få besøkstillatelse, og hvordan de går frem for å bestille besøk. Pårørendes erfaring så langt er at ingen vet hvordan de skal gå frem for å bestille besøk, ei heller ved Ullersmo fengsel, som er det fengslet de skal bestille besøk gjennom.

- At kriminalomsorgen har inngått avtale med et hotell ikke langt fra Norgerhaven om rabatterte priser for besøkende. Det må opplyses om kontaktinformasjonen til hotellet, og informasjon om hvordan de går frem for å få denne avtalen med hotellet.

Fokus på barnets beste

FFP er bekymret for om målet med å fylle soningsplassene i Nederland vil kunne føre til vedtak som under normale omstendigheter ikke blir ansett som god og fornuftig kriminalomsorg. Det kriminalomsorgen har mulighet til å gjøre innenfor loven er en ting. Noe annet er hva som er humant og fornuftig, og ikke bryter med prinsipper som tidligere har blitt holdt høyt i kriminalomsorgen.

Dette gjelder ikke minst vedtak som er i gråsonene og som er basert på en skjønnsmessig vurdering, bl.a. av hva som vurderes som jevnlig kontakt med barn, kontakt med barn den innsatte ikke har hatt daglig omsorg for, men en tett kontakt med og betydningen av kontakt mellom den innsatte og hans barn over 18 år. FFP vil særlig oppfordre kriminalomsorgen til å holde et høyt fokus på barns beste og retten til familieliv etter menneskerettighetskonvensjonens art 9.

Med vennlig hilsen
For Fangers Pårørende (FFP)

Hanne Hamsund
daglig leder

Anne Berit Sandvik
seniorrådgiver